

KRITISKE ANALYSER

Af Henrik Herløv Lund, økonom og velfærdsforsker – cand. scient. adm.

Ikke partitilknyttet

kendt fra Den Alternative Velfærdskommission

www.henrikherloevlund.dk

herloevlund@mail.dk

Notat¹

SU – REFORM INGEN ”ROBIN HOOD”.

At beskære SU en vil tværtimod gøre den sociale ulighed i de videregående uddannelser endnu større.

Manchet:

Borgerlige avisredaktører søger at fremstille regeringens planer om at forringe SU en som ”Robin Hood-reform”, der tager fra de rige og giver til de fattige. Men det er ren borgerlig ideologi og politisk demagogi. Det er fuldstændigt rigtigt, at uddannelsessystemet er ret så socialt skævt. Men det skyldes IKKE SU en, for internationale undersøgelser viser, at SU ’en i sig selv fremmer den sociale mobilitet. Men SU en er oppe imod uhyre stærke kulturelle barrierer udenfor og i uddannelsessystemet, som er det, som fremfor alt skaber den sociale ulighed med hensyn til uddannelse. Forringelse af SU vil i sig selv blot øge uligheden. Vil man seriøst gøre noget ved denne ulighed, er det ved disse kulturelle barrierer, der skal sættes ind. Det taler de borgerlige avisredaktører dog ikke om, hvilket viser at ”det pludselige sociale sindelag” er lånte klæder. Deres ærinde handler i virkeligheden primært om at mobilisere lige meget hvilke argumenter for en reform, man støtter af ret beset ideologiske og politiske grunde.

1. Borgerlige redaktørers pludselige ”sociale” omsorg.

I den seneste tid er dagspressen offentliggjort planer fra regeringen om en SU – reform, hvor regeringen som led heri angives at overveje at ville fjerne retten til SU under det ekstra 6. studieår samt at fjerne SU for hjemmeboende. En overvejelse, som har fået arbejdsgiverorganisationernes og de borgerliges fulde

---

¹) Dette notat uddybes i minirapporten (27 s): SOCIALT SKÆV SU - "REFORM" FRA SRSF- REGERINGEN”
www.henrikherloevlund.dk/Artikler/SkaevSUreform.pdf

opbakning. At overvejelserne også har regeringens mest borgerlige parti, De Radikales, fulde opbakning siger sig selv.

I den forbindelse kan det næppe overraske, at medierepræsentanter for disse interesseorganisationer og politiske kræfter også kommer på banen med mere eller mindre saglige argumenter for tankegangen. Et mindre sagligt eksempel herpå er i forbindelse med debatten om SU – reformen set såvel i Politiken som i Berlingske Tidende, hvor redaktører på disse borgerlige aviser pludseligt og overraskende har rullet sig ud som "sociale forkæmpere" for de lavtuddannede i samfundet med indirekte om, at SU – reformen handler om en "Robin Hood"², der vil "tage fra de rige og give til de fattige"³.

Det sker i Berlingske Politiko 14.0.13, hvor politisk redaktør Bent Winther i en leder angriber SU for at være en "omvendt Robin Hood". Og i Politiken 08.01.13, hvor analyseredaktør Poul Aarøe Pedersen i et indlæg (signatur) hævder, at "SU tager fra de fattige og giver til de rige". Konklusionen er krystalklar: Ifølge Aarøe Pedersen "giver det kun mening at fastholde SU en, hvis man vil give guld til de i forvejen forgyldte" og tilsvarende hævder Bent Winther, at ".. den reform af SU – systemet, som regeringen har bebudet ... handler ikke om de svage, men om at tage fra dem, som ventes at komme til at klare sig selv senere i livet".

Hermed ligger det altså lige for, at regeringens overvejelser om at beskære SU altså er et udtryk for dybt social politik og i realiteten nærmest er omfordeling fra de veluddannede og velbjergede til de fattige, lavtuddannede arbejdere.

Der er grund til at blive overrasket over dette pludselige sociale sindelag fra borgerlige dagblade, som ellers har støtte regeringens iøvrigt ulighedsskabende reformpolitik: Skattereformen, reformen af førtidspension og fleksjob og kontanthjælpsreformen. Men den pludselig omvendelse taler også for nærmere at overveje, om det virkelig er rigtigt, at den bebudede SU – reform tjener de lavtuddannedes og økonomisk dårligst stilledes interesser?

2. Uddannelsessystemet er socialt skævt.

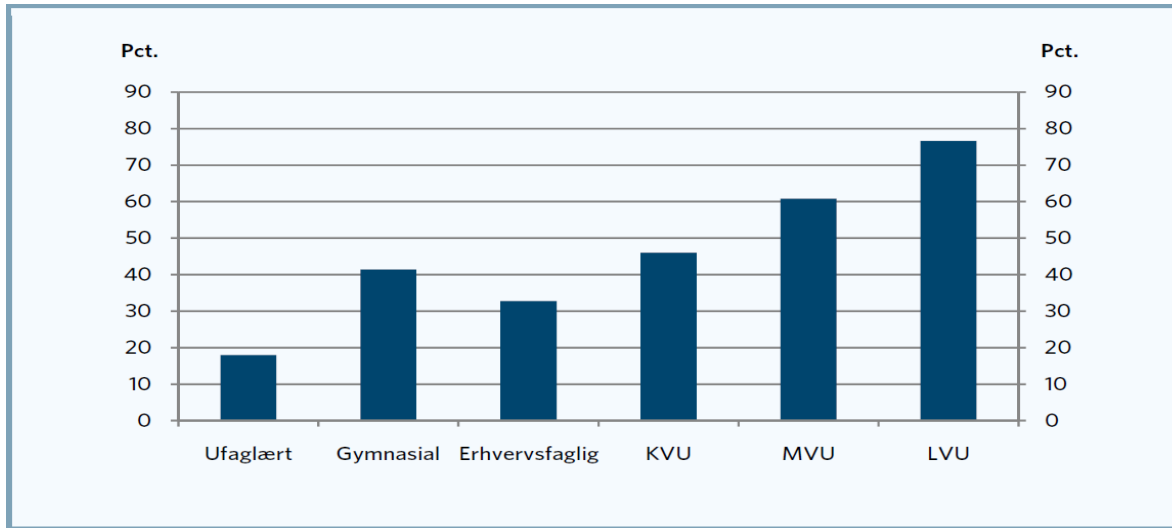
Argumentationen fra de to redaktører tager udgangspunkt i et veldokumenteret faktum, nemlig at det videregående uddannelsessystem ER socialt skævt, idet der her er langt flere børn fra hjem hvor forældrene har længere uddannelse og er økonomisk velstillede end der er børn fra økonomisk dårligere stillede hjem med forældre med lavere uddannelse.

Blandt unge med ufaglærte forældre var i 2011 18 % i gang med eller havde fået en videregående uddannelse som 25 årige, mens det blandt unge med forældre med lang videregående uddannelser er 77 %, der var i gang med eller havde fået en videregående uddannelse. Den sociale baggrund er med helt afgørende for, om unge får uddannelse og for, hvor lang en uddannelse.

²) Jf. Winther, Bent (politiske redaktør): Uddannelsesstøtten er en omvendt Robin Hood". Berlingske Politiko 14.01.13

³) Pedersen, Poul Aarøe(analyseredaktør): SU tager fra det fattige og giver til de rige", Politiken 08.01.13

Figur: Andel af 25 årige, som har eller er i gang med en videregående uddannelse.⁴

Anm: Beregningsforudsætninger er angivet i boks 1.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

At det videregående uddannelsessystem således er socialt skævt, skal der ikke herske diskussion om. Spørgsmålet er imidlertid, hvad det skyldes og hvilken rolle SU spiller heri?

3. Bidrager SU i sig selv ikke til social mobilitet?

De to borgerlige avisredaktører tager udgangspunkt i den notorisk skæve sociale sammensætning af de studerende og konkluderer herudfra om S SU'en, at denne ordning hermed er lige så socialt skæv, fordi den jo overvejende går til børn og unge fra velstillede og veluddannede hjem:

Som fremført af Bent Winther: "Statens uddannelsesstøtte gives i højere grad til børn af velstillede forældre fra middelklassen. De uddanner sig mere og tager længere uddannelser... Lagerarbejderen, butiksekspedienten eller SOSU - assistenten har altså ikke nogen synderlig andel i de godt 17 milliarder kroner, der hvert år bruges på uddannelsesstøtte". Og Poul Aarøe Pedersen konkluderer lige ud, at "forestillingen om, at det er SU som sikrer den sociale mobilitet på universitetsuddannelserne efterhånden har udlevet sig selv".

Det er imidlertid lige her, at kæden hopper af – eller afmonteres af de to borgerlige avisredaktører, for man kan ikke slutte fra den skæve sociale sammensætning til, at SU'en i sig selv ikke bidrager til social mobilitet.

Faktiske viser internationale undersøgelser af SU'ens effekt, at en høj SU faktisk bidrager mere til at børn fra lavtuddannede og økonomisk dårligere stillede hjem tager videregående uddannelse end til at børn fra højt uddannede og økonomisk velstillede hjem gør det.

⁴) AE - rådet: Fordeling og levevilkår 2011, s. 84

Høj SU vil generelt alt andet lige gøre det mere attraktivt at påbegynde og fortsætte en uddannelse dvs. vil øge optaget. Og høj SU kan også øge chancerne for at gennemføre ved at reducere behovet for arbejde ved siden af studierne og reducerer hermed risikoen for frafald på studierne eller for studietidsforlængelse.

Og undersøgelserne peger på, at denne effekt – meget oplagt – er størst for studerende fra dårlige økonomiske kår ⁵ dvs. fra hjemme med lav uddannelse.

For blandt forældre, som selv har klaret sig med lille uddannelse, skyldes det, at omkostningerne ved børnenes uddannelse her og nu - på grund af egne mere begrænsede ressourcer - vægtes højt i forhold til en usikker fremtidig gevinst. Og dette syn vil formentlig i høj grad også præge de unge selv. . Derfor giver høj SU et relativt stærkere positivt incitament til disse unge og deres forældre med hensyn til på trods af de kulturelle barrierer alligevel at kaste sig ud i uddannelse.

Mens forældre og børn fra mere privilegerede lag af befolkningen har bedre ressourcer i ryggen og større erfaring om, at afkastet nok skal komme. ⁶ De skal derfor nok under alle omstændigheder gå i gang med længere uddannelse.

SU systemet spiller således i sig selv en ikke uvæsentlig rolle med hensyn til at modificere og opbløde skævheden i det videregående uddannelsessystem - eller det modsatte.

4. Uddannelsessystemets skæve sammensætning skyldes primært kulturelle faktorer.

Når uddannelsessystemet alligevel er så notorisk socialt skævt, skyldes det at nogle andre og nok så stærke kulturelle kræfter er på spil både udenfor og i uddannelsessystemet. SU har faktisk reduceret nogle af de økonomiske barrierer, som hindrer arbejderbørn i at tage en uddannelse. Uden SU'en ville uligheden være endnu større i uddannelsessystemet.

Børn af akademiske forældre får fra hjemmet den boglige tankegang og de boglige mål ind ”med modernismen” ligesom forældre med videregående uddannelse har bedre muligheder for at hjælpe børnene med lektier og studier og for at vejlede dem i uddannelsessystemet.⁷ Men også

---

⁵) Jf. Odgaard, Thomas; Jonas Herby og Alexandre Berthelsen (konsulentfirmaet Incentive Partners): Hvordan påvirkes studerendes incitamenter af SU – reformer – en international sammenligning, s.4. Udgivet af DEA, nov. 2012.

⁶) Jf. Clausen, Trond Beldo: Brugerbetaling på de videregående uddannelser. I Den Alternative Velfærdskommission: Velfærdssamfundets fremtid. 2005.

⁷) Jf Clausen, Trond Beldo: Mor og far har størst indflydelse på uddannelsesvalg og jf. Olsen, Lars: Ulighed i uddannelse bunder i nye kulturelle barrierer i Sørensen, Niels Ulrik (red.) Unge, ulighed og uddannelse. 2007.

uddannelsessystemet selv tager i høj grad udgangspunkt i familierne med længere boglige uddannelser. De har det fint med individualisering, frit valg, akademisering og "ansvar for egen læring".⁸

Derimod er uddannelseskulturen og det videregående uddannelsessystem stadig en fremmed verden for de mange børn og unge, hvor forældrene IKKE har en længere boglig uddannelse.

Det er i disse utrolig stærke kulturelle kræfter, at hovedårsagen til den fortsatte skævhed i uddannelsessystemet skal findes. Og det er her der udenfor og ikke mindst i selve uddannelsessystemet, der skal sættes ind, hvis barriererne skal brydes ned: Gennem lektiehjælp, mentorer og bedre vejledning i grundskole og ungdomsuddannelser og gennem et mindre bogligt, individualiseret og akademiseret uddannelsessystem.

At bløde disse kulturelle barrierer op er der absolut behov for, hvis målsætningerne om at et flertal af en ungdomsårgang skal tage en videregående uddannelse skal opfyldes, for det forudsætter at den såkaldte "intelligensreserve" af unge fra hjem med lavere uddannelsesbaggrund mobiliseres.

5. "For smed at rette bager" at skyde på SU.

At udpege SU en som "den onde" og ligefrem at gøre beskæring af SU til en "Robin Hood" – reform er således lig med "for smed at rette bager". Hvis de to borgerlige avisredaktører mener det seriøst med at ville komme unge fra lavtuddannede og økonomisk dårligere stillede til hjælp og sikre dem en større andel af de videregående uddannelsespladser, skal man tage fat om nældens rod: De kulturelle barrierer i og udenfor uddannelsessystemet.

Bare at forringe SU en skaber ikke større lighed i uddannelsessystemet, tværtimod det skaber i sig selv blot endnu større ulighed.

Men nu er det jo nok sådan, at det pludselige postulerede sociale sindelag fra de to redaktører fra Berlingske og Politiken måske mere handler om at bruge lige meget hvilke disponible argumenter for SU – reformen, som man af grundlæggende set først og fremmest ideologiske årsager støtter.

At så fx en analyseredaktør på Politiken udenfor sin egen spalte slipper alle krav om saglighed og dokumentation og kaster sig frådende ud i et dybest set usagligt og fejltagtigt, men primært politisk og ideologisk korstog mod SU er så en anden sag.

---

⁸) Jf. Olsen, Lars: Oven anførte værk.